ISTRAŽUJEMO KAKO DO TRANSPARENTNOG FINANSIRANJA POLITIČKIH PARTIJA

Prvo politička volja, onda promena zakona

MIHAILO JOVIĆEVIĆ

Najmanje dva zakona moraju biti „prekrojena“ da bismo počeli da se hvatamo u koštac sa netransparentnim finansiranjem političkih stranaka, ali za te promene i njihovu primenu neophodna je baš - politička volja.

Radi se o Zakonu o Agenciji za borbu protiv korupcije i Zakonu o finansiranju političkih aktivnosti. Prvi se bavi pravima i obavezama jedinog tela koje je zaduženo da kontroliše tokove novca političkih subjekata, drugi definisanjem njegovog pravnog okvira. Nije tajna, medutim, da ovi zakoni nisu u fokusu Vlade i Skupštine: prvi je u fazi nacrta već dve godine, drugi nije ni u planu premda eksperti tvrde da ga je neophodno menjati.

NJIHOVA VOLJA

- Prvi korak mora biti postojanje političke volje da se ovaj problem reši. Ja mislim da ona ne postoji. Da postoji, pred izbore bismo imali pozive iz institucija prema građanima kojima bismo ih upozorili šta je to, na primer, kupovina glasova, da je u pitanju teško krivično delo, da je to delo neophodno prijaviti, da birači imaju prava koja se ne smeju ugrožavati. Uzalud to pričaju nevladine organizacije ako nemamo ozbiljnu kampanju iz vrha vlasti - kaže Zlatko Minić, bivši član Odbora Agencije za borbu protiv korupcije.

Njegov kolega iz „Transparentnosti Srbija“ Nemanja Nenadić objašnjava da u ovim analizama nikako ne bismo smeli „amnestirati“ tužilaštva, koja su dužna da reaguju i bez krivičnih prijava. Pravosude je nezavisno i postupanje tužilaca i sudija ne bi smelo da zavisi od političkih odluka i želja. Tako je makar na papiru.

PREPREKA KA EU

Nenadić skreće pažnju i na prepreku koju nedostatak reformi u ovoj oblasti predstavlja u procesu pridruživanja Evropskoj uniji.

- Odavno je uočena potreba da se promeni Zakon o finansiranju političkih aktivnosti. To je trebalo da bude učinjeno još 2014. godine, ali nije, pa je istekao i sledeći rok. Svi su rokovi, zapravo, istekli, a Srbija je u meduvremenu - 2016. godine - dobila i jasne preporuke za pregovaračko poglavlje 23 koje se tiče promene ovog zakona - kaže Nenadić.

Istovremeno, i posmatračka misija OEBS, tačnije njihovo odeljenje za demokratske inistitucije i ljudska prava (ODIHR) iznelo je, takođe, vrlo konkretne preporuke za regulisanje finansiranja stranaka. Tokom dve prošle godine po tom pitanju nije učinjeno ništa.

- Srbija ima problem, i nezavisno od stanovišta, evropskih integracija - kaže Nenadić.

DVE GODINE ČEKANJA

I dok su izmene ovog zakona na dugom štapu, pravno rešenje pozicije i ovlašćenja Agencije za borbu protiv korupcije urgentno je, ali i podjednako maglovito. Naime, u nacrtu novog zakona o Agenciji, predstavljenom još 2016. godine, nije navedena kontrola finansiranja političkih stranaka kao jedna od nadležnosti Agencije.

Na debati o tom nacrtu zakona, od pre više od godinu i po dana, Zoran Stojiljković, profesor Fakulteta političkih nauka, rekao je da mu se ovo ne čini kao dobra odluka i da je ta nadležnost trebalo da se nađe u nacrtu.

- Na mala vrata se uvodi mogućnost da se sutra pojavi rešenje gde ćete vi nekog manje nezavisnog, sa manje kapaciteta a više političkog upliva ovlastiti za to - rekao je tada Stojiljković.

Ove 2018. godine izglasavanje zakona još nije u planu.

- U ovom trenutku se ne zna šta će biti. Sa stanovišta zakona ta napomena ne mora da stoji u zakonu, ali činjenica da se predviđa njeno brisanje izaziva sumnje. Predlagač Ministarstvo pravde trebalo bi da jasno navede da li će i ko će kontrolisati finansiranje političkih partija - kaže Nemanja Nenadić.

ŠTA DALJE?

Ako Agenciji na ovaj ili onaj način monitoring bude oduzet - ko će ga obavljati? Činjenica je da Agencija prethodnih godina, pogotovo u periodima pre, tokom i posle izbornih ciklusa, nije uspela da krivičnim i prekršajnim prijavama pošalje značajniju poruku partijama, ali pitanje je da li bi druga institucija u tome imala većih uspeha.

- Svojevremeno se govorilo o tome da bi trebalo formirati telo umesto sadašnjeg RIK koje bi preuzelo na sebe monitoring trošenja sredstava u kampanjama. U svetu postoje razni sistemi: negde se ovim bave revizori - kaže Nenadić.

PRECIZIRATI DUŽNOSTI AGENCIJE

Nemanja Nenadić iz „Transparentnosti Srbija“ smatra da bi praćenje finansiranja političkih aktivnosti trebalo da ostane u domenu Agencije, ali:
- Trebalo bi učiniti sve da Agencija uradi posao bolje: precizirati njihove dužnosti najpre, a potom ih po potrebi i proširiti - zaključuje direktor „Transparentnosti“.

! **U nacrtu novog zakona o Agenciji, predstavljenom još 2016, nije navedena kontrola finansiranja političkih stranaka kao jedna od nadležnosti**